

Cum eram șase copii, mama avea alte treburi decât să mă mângâie pe mine. M-a sărutat o singură dată în viața ei, când am plecat pe front...

Surorilor le-am anihilat eu tandrețea. Eram îngrozitor de ironic și, fiind socotit de foarte mic „deșteptul casei“, aveam asupra lor o incontestabilă autoritate, exercitam un fel de tiranie cinică al cărei rezultat a fost răceala, măcar aparentă. Singură Zoe-Olga, cea mai mare dintre surori, apărută de oligofrenia ei, m-a răsfățat cât a putut și mai mult decât atât, dar infirmitatea avea darul să o scoată din competiție... Am insistat, cu oarecare jenă, asupra amănunțelor acestora pentru că ele formează cadrul unei perioade în care pot vorbi fără să greșesc despre dragoste. Pentru că marea dragoste am trăit-o, în prima ei formă, la patru ani. La aceeași vârstă am mai avut niște stări, la fel de puternice, diminuate mai apoi, între paisprezece și treizeci de ani. Niște lespezi de neuitat, niște imagini ale dorinței, de cea mai mare amplitudine, nu știu cum să-ți spun... În unele zile, vara sau toamna, zile cu totul speciale, când eram frânt de oboseală, după joacă, și se lăsa amurgul, simțeam în mine o stare de liniște imensă, aș spune de liniște cosmică dacă nu mi-ar fi rușine să pronunț asemenea cuvinte... În orice caz, o stare de fericire, până la extaz... Starea aceasta (sau amintirea ei, o vreme) am avut-o mai apoi de câte ori am simțit nevoia să scriu. Între paisprezece și treizeci de ani am simțit-o mai diminuată. Apoi am regăsit-o legată de nevoia de a scrie, dar și de altele, la fel de intensă ca în copilărie...

Fiindcă veni vorba, am să-ți mai povestesc ceva de pe la patru ani, legat poate de dragoste. Pe-atunci aveam o ceată de copii, cărora le eram un fel de comandant și ne jucam de turbam... Pe străzi sau pe maidane. Inventasem un joc: „de-a furtuna“. Eu propuneam și dădeam semnalul jocului. Era un joc simplu: alergam înnebuniți și urlam: „Furtuna! furtuna...!“.

Și totdeauna venea furtuna, crede-mă. Poate că o presimțeam eu și de asta dădeam semnalul jocului... După furtună se întâmpla să urmeze ploaia, care uneori ne prindea departe de casă. Atunci ceilalți se speriau. Dacă ajungeau uzi acasă, puteau fi pedepsiți. Eu îi asiguram că n-o să-i plouă, le spuneam să

plece fără grijă, rămâneam să veghez, să opresc ploaia, până când îi socoteam la adăpost, apoi plecam și eu. De fiecare dată ploaia se pornea *exact în clipa când intram în casă*. Îți închipui că, în mod secret și inebranlabil, mă puteam socoti *regele ploilor*... Iată climatul în care, bătuit de extaze secrete, am trăit prima formă a dragostei. Bagă de seamă că vorbesc despre dragoste și nu mă înșel în privința aceasta...

Cu fetița pe care am iubit-o atunci, n-ai să crezi, am avut și o întâlnire sexuală, cum au mai toți copiii; dar, în afara acestui „accident“, nu prea ne jucam împreună. Dragostea mea, nemai-pomenită, atotcuprinzătoare, își păstra caracterul ei secret. La zece ani m-am îndrăgostit de o altă fetiță. Cred că era cu un an mai mare ca mine. Biata de ea, a devenit, cu timpul, o mare actriță de dramă, apoi un munte de grăsime... Eram topit de dragoste. Nu-ți poți imagina cât de reală, cât de imensă, cât de copleșitoare a fost dragostea mea pentru fetițele acelea... Apoi, la paisprezece ani, am mai iubit, la fel de puternic, o fată care locuia undeva, într-o casă cu etaj. Nici nu-i știam numele... Mă plimbam în fiecare seară, ore întregi, pe strada ei, ca să-i văd umbra la geam. Cred că nu m-a văzut niciodată. Cred că, dacă aș fi văzut-o mai de aproape, n-aș mai fi iubit-o. Dar așa, o iubeam până la extaz...

Pe la paisprezece ani am săvârșit sacrilegiul amoros, dacă mă pot exprima astfel, și n-am mai iubit. Adică am făcut ce fac toți băieții la vârsta aceea – am ținut la câte o fată, mi-am rezolvat problemele destul de jalnic; când n-aveam suma necesară, urmau aventurile mărunte cu unele personaje, e și neplăcut să-mi amintesc, niște prietene de-ale mamei, de pildă... Nu se mai putea vorbi despre dragostea extatică, așa cum o cunoscusem eu... La atotputernicia sexualității, rezolvată cam la întâmplare, adaugă orgoliul meu imens și firesc, disprețul pentru fetele de vârsta mea, și poate ai să înțelegi...

La optsprezece ani am întâlnit o domnișoară, o apariție extrem de stranie. Era cu șase ani mai mare decât mine, avea părul complet alb și un nas cam mărișor (ceea ce îi sporea ciudata frumusețe), purta rochii demodate, strident de demodate, părea ieșită dintr-o povestire de Poe... Am văzut-o prima

dată lângă un pian și am izbucnit în râs... Firește, i-am spus că de ea râd... Pe atunci (eram student) străbăteam o epocă pe care o consideram „revoluționară“. Printre altele, agitam drapelul libertății sexuale, socoteam familia drept principalul focar de infecție al vieții sociale (împrumutasem proverbul lui Éluard și Péret „Bate-ți mama cât e tânără“) – ca să nu mai vorbesc de mizeria poeziei, de mizeria vieții umane în genere. Găsisem și o rezolvare posibilă, pentru toate: revoluția. Necesitatea ei mi se părea în afara oricărei discuții, deși starea poeziei și starea sexualității (pe atunci nu mai vorbeam de iubire) constituiau principalele pivoturi ale agitației mele. Poate că tonul meu pare ușor ironic, dar te rog să crezi că luam lucrurile foarte în serios, că le priveam cu toată gravitatea cuvenită și că băiatul acela de optsprezece ani se bucură și acum de adâncul meu respect... Domnișoara (avocată) nu era deloc vicioasă, adică nu intenționa să corupă un adolescent, oricât de drăguț și de inteligent ar fi fost el. Era și logodită... Până la urmă însă, a fost dat să se întâmple. De-atunci, un an sau doi am stat mai mult împreună, în camera ei închiriată. Eu, firește, mi-am văzut mai departe de treburile mele „poetice“ și „revoluționare“. Apoi, niște împrejurări asupra cărora n-am să insist au silit-o să se reîntoarcă la familia ei, undeva, departe. Ne-am fâgăduit (în cea mai mare măsură eu luasem hotărârea) să ne continuăm, liberi, viața despărțită, să nu ne mai scriem. Am condus-o la gară, ne-am îmbrățișat și trenul a plecat... În clipa aceea mi-a înghețat inima. Firește, nu ne-am scris, nu ne-am căutat, ne-am ținut până la capăt grava noastră hotărâre. (Am revăzut-o apoi, peste ani și ani, poate am să-ți povestesc cum, a fost o întâmplare ciudată.) După despărțire a urmat o perioadă în care nu am mai putut regăsi densitatea (acesta mi se pare cuvântul cel mai potrivit) dragostei de la patru ani, de la zece ani și de mai apoi...

Poate întâlneam un moment catastrofic, poate așa li se întâmplă celor mai mulți, nu știu... Pot să spun doar că în perioada despre care vorbesc, petrecută în parte la Paris, în parte prin cazărmi sau pe front, am avut destule prilejuri să mă îndrăgostesc, am fost, de câteva ori, convins chiar că sunt îndrăgostit, aș fi putut să mă sinucid din dragoste sau să mă

socotesc cât se poate de fericit, dat fiind că, de la o vârstă, dragostea e alta decât cea de la patru ani... Mă amăgeam însă și simțeam în permanență că marea liniște a dragostei – îngăduie-mi să-i spun așa – îmi devenise inaccesibilă...

Să nu-ți închipui că eram un nesatisfăcut sexual. Și nici că priveam sexualitatea ca pe ceva secundar. Tentațiile ascetice aveau pentru mine alte direcții: de pildă, mi-ar fi plăcut să nu scot o vorbă zece ani în șir... La patru ani, poate, deși nu sunt prea sigur... Și nici faptul că o parte a perioadei aceleia am petrecut-o în condiții de jalnică degradare umană. Cu mine, lucrurile se petreceau cam așa: am stat odată, împreună cu alții, într-o pădure, timp de zece zile, plin de păduchi și flămând. Spațiul, tot spațiul de care puteam dispune, era de un metru pătrat, în jurul calului pe care trebuia să-l mai și îngrijesc. Dormeam pe șaua pusă pe pământul gol. N-aveam cu ce să mă spăl. Ceilalți nu știu cum se descurcau pe metrul lor pătrat. Dar eu, chiar de a doua zi, am început să scormonesc stratul de frunze pe care mă aflam și am descoperit curând, la o oarecare adâncime, minunea unor dantelării nemaipomenite. Ai dezgropat vreodată frunze putrezite, mâncate de vreme și de umezeală?... Minunea ne este întotdeauna la îndemână, pe cel mai nefericit metru pătrat. Rămâne doar să întinzi mâna... Am uitat să-ți spun că în prima parte a perioadei aceleia mă însurasem (pe la 21 de ani, timp de un an) cu o fată foarte drăguță. Apoi au fost Anita, pictorița aceea spaniolă cu care trebuia să plec în Perù când a izbucnit războiul, apoi Claude, apoi...

Atașamentul sexual poate crea și întreține iluzia dragostei. Împreună cu alte iluzii, el formează ceea ce este luat drept dragoste... Am folosit și până acum destule cuvinte murdare sau murdărite. Printre ele, te rog să accepți și cuvântul *iluzie*... De aici înainte voi vorbi din nou despre dragoste. Era în perioada în care scriam *Medium*. Cartea aceasta, pe alocuri îmbibată de literatură, încerca să adune, foarte rudimentar, unele date ale existenței mele. Trăisem destule ca să înțeleg că lucrurile se petrec altfel decât suntem condamnați să credem că se petrec, chiar dacă le privim de pe poziții așa-numite înaintate... Încercam să semnalez traiectoriile hazardului, să-mi identific

viața cu liniile lui sinuoase, să provoc declanșarea evidenței lui. Firește, totul se petrecea în viața reală, dar cartea înfățișează destul de puține fapte, și acelea înecate în literatură. Iată de ce le numesc rudimentare... În *Medium* vorbeam despre propria mea experiență, enunțam o anumită posibilitate de a cunoaște și a declanșa unele fenomene altfel decât pe obișnuita cale a conștientului. Făceam și erori, ce e drept, prima dintre ele fiind aceea că încercam să explic ceea ce se poate înțelege fără explicații, mai ales fără explicații. Dar nu despre asta e vorba acum...

Perioada când am trăit și am scris *Medium* a coincis pentru mine și pentru omenire, în general, cu anii când trăiam cu nervii încordați la maximum, anii în care viața și moartea se amestecau sub ochii noștri, anii războiului, când fiecare ne pomeniserăm pierduți într-o viață în care nimic nu mai era de recunoscut, într-o viață ostilă, aspră, nimicitoare, ucigașă. Era ca și cum cineva te-ar fi aruncat brusc din gheața polului în dogoarea tropicelor și apoi iar pe banchize, fără ca bietul tău trup să se poată, cât de cât, adapta. Imaginează-ți în ce stare mă aflam eu (proaspăt smuls din Montparnasse, din intimitatea textelor lui Albert le Grand sau Paracelsus, din experiențele și discuțiile poetice cu Victor Brauner, cu Hérold, cu ceilalți prieteni), călare pe un cal, într-o stepă, nemâncat, plin de păduchi, hotărât să nu folosesc arma pe care o târam după mine și așteptându-mă să fiu oricând ucis fie de cei ce se apărau, fie de „ai noștri“, în cazul în care mi s-ar fi descoperit dosarul unei foste activități politice... Când îți spun toate astea te rog să crezi că nu literaturizez deloc, te rog să crezi că am trăit într-o neîntreruptă febră fatalitatea aceea neagră, din care nu înțelegeam nimic. Și când spun *febră*, te rog să crezi că mă refer la o temperatură luată cu termometrul cel mai concret și care niciodată, în această perioadă, nu a scăzut sub 39 de grade. În mod curios, în asemenea condiții-limită, cu nefericita mea sensibilitate, în loc să mă pierd am început să declanșez și să simt și mai puternic existența unor canale parapsihologice (iartă-mi cuvântul) uluitoare. Poate am să-ți povestesc odată câte ceva, n-am scris despre ele, mi-am trăit febra și atât... Iar vorbesc încâlcit. În fine... *Medium* l-am scris mai mult noaptea.

Liniile generale, ca și cadrul existenței mele de atunci, ți le-am înfățișat... Ce nu ți-am spus este că, în perioada aceea, în febra aceea pe care o consider, oricât ți s-ar părea de ciudat, eliberoare (când conștientul își dovedea din plin incapacitatea de a rezolva ceva), odată cu declanșarea febrilă și necontrolată altfel decât prin liniște și nu prin agitație a realităților și posibilităților interioare și exterioare, necesitatea și gustul dragostei căpătaseră la mine culorile extazului cunoscut în copilărie. De fapt, în *Medium*, pe aceste date, pe baza unor certitudini și experiențe ivite cu mult înainte, descriu (repet: cam literar și cam rudimentar) încercarea de a rezolva liniile de cauzalitate ale unui hazard devenit pe atunci lege indubitabilă a existenței prin contopirea lui cu mișcări interioare de mare adâncime. Încercam să fac mai drepte spiralele drumului către o întâlnire care simțeam că trebuie să se împlinească, pentru care probabil treceam prin toate încercările acelea cumplite; cu alte cuvinte, mă pregăteam pentru marea dragoste și mă îndreptam spre ea...

Medium erau convorbirile mele nocturne cu o fantomă vie, cu iubita mea care, eram sigur, exista undeva pe lume și a cărei întâlnire căutam să o grăbesc cât mai mult. Eram sigur că și iubita, fără să mă cunoască, fără să-mi bănuiască existența, făcea, de partea ei, aceleași eforturi... Pe Lygia am cunoscut-o atunci, dar n-am recunoscut-o imediat, din cauza dresajului la care suntem supuși în permanență, a conștientului care (deși începusem de mult să mă eliberez) își mai păstra forța de suprafață prin standardele de frumusețe, cultură, spectaculozitate și așa mai departe pe care mi le impunea... Câțiva ani n-am știut, n-am îndrăznit să știu că fantoma căutată nu mai era o fantomă, ci o fată vie, că ea îmi răspundea mesajelor, că se afla lângă mine, că venise, gata pentru marea întâlnire... Cu Lygia m-am purtat de la început altfel decât cu toate celelalte fete pe care le cunoscusem până atunci. Dar purtarea aceasta nu avea deloc darul să faciliteze explozia realizării. Mă purtam cu ea cum te-ai purta cu un copil (eram cu șase ani mai mare, deci, prin 1940, ea avea 19 ani, iar eu aproape 25...). O protejam (imaginează-ți!), o sfătuiam să nu se încurce cu un sucit ca